

Η αιρετική προσβολή της χριστιανικής σωτηριολογίας

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Κατά τις Γραφές, ο Χριστός είναι «τὸ Α καὶ τὸ Ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ἀρχὴ καὶ τέλος»[172]. Η Θεία Του φύση ενώνεται ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως και ἀχωρίστως με την ανθρώπινη φύση[173]. Από το έργο του Μέγα Αθανάσιου *Περί ενανθρωπήσεως του Λόγου*, καταλαβαίνουμε ότι «ο Θεός επέλεξε τον άνθρωπο ως μορφή σαρκώσεως του Λόγου για να σώσει τον κόσμο, γιατί μόνο έτσι περιλαμβάνεται σε αυτήν και ο υλικός κόσμος»[174]. Ο Υιός του Θεού έγινε άνθρωπος, επειδή ο άνθρωπος αποτελεί τον συνδετικό κρίκο μεταξύ ολόκληρης της δημιουργίας και του Θεού[175]. Να σημειωθεί, επίσης, ότι εάν η ενότητα της ψυχής και του σώματος δεν ήταν οντολογική για το ανθρώπινο γένος, τότε η σάρκωση του προαιώνιου Λόγου θα ήταν αδύνατη[176]. Μόνο στο πρόσωπο του Χριστού συντρέχουν οι προϋποθέσεις ένωσης του κτιστού με το άκτιστο. Σκοπός της ενσαρκώσεως, είναι η πρόσληψη και ανακαίνιση του κτιστού από το άκτιστο και συγκεκριμένα η αποκατάσταση του ανθρώπου ως προσώπου σε προσωπική κοινωνία με τον Θεό[177]. Η Χριστολογία, εξάλλου, «είναι η αποκάλυψη του Χριστού εν προσώπω»[178].

Με τα ανωτέρω θέματα, ασχολήθηκε εις βάθος ο Βασίλειος Σελευκείας, ο οποίος έζησε κατά την πρώτη Βυζαντινή περίοδο και χαρακτηρίζεται ως ο πατέρας της διοφυσιτικής φόρμουλας της Χαλκηδόνας. Η Χριστολογία του, έχει δύο γνωρίσματα. Αφενός παρουσιάζει μια ιδιομορφία ως προς την μορφή της, καθότι έχει στοιχεία από την αντιοχειανή φάση και την κυρίλλεια φάση και αφετέρου έχει οικουμενική σημασία καθότι πέρασε στη λατρευτική ζωή της Εκκλησίας.

Αφορμή για τη διαμόρφωση και τελειοποίηση της Χριστολογικής του διδασκαλίας, αποτέλεσε το γεγονός ότι αντιμετώπισε αρκετές αιρέσεις, οι οποίες απειλούσαν το Χριστολογικό δόγμα. Αρχικά, αντιμετώπισε την αίρεση του Αρειανισμού, η οποία δίδασκε ότι ο Λόγος δεν ενανθρώπησε, δηλαδή δεν προσέλαβε ολόκληρη την ανθρώπινη φύση, αλλά πήρε άψυχο σώμα. Ο Βασίλειος, τόνισε το άτρεπτο και απαθές της θείας φύσης του Χριστού, ενώ απέδωσε τις ανθρώπινες ιδιότητες και τα πάθη του Χριστού στην ανθρώπινη φύση.

Η επόμενη αίρεση με την οποία ασχολήθηκε, ήταν ο Απολιναρισμός. Δημιουργημένη από τον Απολινάριο, δίδασκε ότι ο Υιός δεν ενώθηκε με ακέραιη ανθρώπινη φύση, αλλά εγκατοίκησε αντί της λογικής ψυχής στον άνθρωπο. Ο Βασίλειος δίνει έμφαση στην τελειότητα και στην πραγματικότητα της ανθρώπινης φύσης του Χριστού. Στρέφεται, δηλαδή, εναντίον του θεοπασχητισμού[179]. Τονίζει ότι η ανθρώπινη φύση δεν μπορεί να γίνει μέλος του

Θείου Λόγου, αλλά ο Θεός Λόγος ενδύεται και περιβάλλεται ολόκληρη τη θνητή ανθρώπινη φύση. Επομένως, το πάθος πρέπει να αποδίδεται στη σάρκα, και όχι στον Θεό Λόγο εφόσον χαρακτηρίζει τη σάρκα και όχι τη θεότητα[180].

Από τον κατάλογο των αιρέσεων, δεν μπορούσε να απουσιάζει ο Νεστοριανισμός. Με ιδρυτή τον Νεστόριο, δίδασκε ότι ο Ιησούς Χριστός δεν υπήρξε ως ενιαίο πρόσωπο, αλλά υπήρξε ως δύο πρόσωπα ήτοι ως ο άνθρωπος Ιησούς και ως ο θεϊκός Υιός του Θεού. Ο Βασίλειος την αντιμετώπισε, λέγοντας ότι το κτιστό και το άκτιστο δεν είναι δυνατό να συμπλέκονται κατά ουσίαν ούτε και να συντίθεται κατά φύσιν. Με αυτή την επιμονή του, διαφύλαττε το απαθές και άτρεπτο της θείας φύσης του Λόγου. Προοδεύοντας το συλλογισμό του και αναπτύσσοντας περαιτέρω τη χριστολογική διδασκαλία του, ο Βασίλειος κάνει αναφορά στην ενότητα του προσώπου του Χριστού και της κοινοποίησης των φυσικών του ιδιωμάτων και ταυτίζει το πρόσωπο του Χριστού με τον Υιό και Λόγο του Θεού, το οποίο ποτέ δεν δεχόταν ο Νεστόριος.

Με τη συμμετοχή του στην Ενδημούσα Σύνοδο του 448 και στη Σύνοδο της Χαλκηδόνας, ο Βασίλειος, απόλυτα ευθυγραμμισμένος με την πατερική παράδοση, επιμένει στην δυοφυσιτική ομολογία του, η οποία αποτέλεσε την πρώτη και σημαντικότερη συνοδική χριστολογική του δήλωση. Αυτή η ομολογία του, είναι πέρα για πέρα κυρίλλεια. Αυτό διαφαίνεται και στην μετέπειτα ληστρική σύνοδο, κατά την οποία προσπαθεί να οικοδομήσει τη Χριστολογία του αποκλειστικά με βάση την κυρίλλεια φόρμουλα «*μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη*»[181]. Με τη λέξη *σάρκα*, εννοεί ολόκληρη την προσληφθείσα ανθρωπότητα στο Χριστό.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι Καππαδόκες Πατέρες κάνουν λόγο για τη λέξη φύση σε αντιδιαστολή με τη λέξη υπόσταση. Ταύτισαν τη φύση με την ουσία και την υπόσταση με το πρόσωπο και έχοντας τα ως βάση υιοθέτησαν την έκφραση «*δύο φύσεις, ἓν πρόσωπον*» στον Χριστό. Έτσι και ο Κύριλλος Αλεξανδρείας, χρησιμοποιούσε την έκφραση «*μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη*» ούτως ώστε να αντιμετωπίσει τον Νεστόριο και να υποστηρίξει την άποψη ότι στον Χριστό υπάρχει ένωση δύο προσώπων. Για να εξηγήσει την ένωση της ανθρώπινης και της θείας φύσης, προβάλλει ως παράδειγμα τον άνθρωπο, ο οποίος αποτελείται από σώμα και ψυχή, αλλά με την ένωση γίνεται μία φύση. Περαιτέρω, επισημαίνει ότι ο Χριστός προσέλαβε τέλεια ανθρώπινη φύση.

Δεν πρέπει να παραλειφθεί η αναφορά στην 39^η Ομιλία του Βασιλείου, στην οποία τονίζει τόσο τον υπερβατικό, όσο και τον αποφαιτικό χαρακτήρα της θείας ενανθρωπίσεως. Όχι μόνο ο τρόπος της σαρκώσεως του Λόγου, αλλά και ο τρόπος της γεννήσεώς Του από την Παρθένο Μαρία, υπερβαίνει την ανθρώπινη κατάληψη

και γνώση. Έτσι, τονίζει το απαθές και το άτρεπτο της θεότητας του Λόγου κατά τη σάρκωση και κατά τη γέννησή Του.

Οι προαναφερθείσες τοποθετήσεις της διδασκαλίας του Βασίλειου Σελευκείας, αναπτύσσονται πάντοτε σε συνάρτηση με το σωτηριώδες έργο του Χριστού[182]. Άλλωστε, Χριστολογία και Σωτηριολογία είναι άρρηκτα δεμένες. Από την αρχή των χριστολογικών του αναλύσεων, ο Βασίλειος τονίζει το κίνητρο και τον σκοπό της ενανθρωπήσεως. Λέει ότι μετά την πτώση των πρωτοπλάστων, ο Θεός απέστειλε τον Υιό του με σκοπό να αναμορφώσει την φθαρμένη εικόνα του ανθρώπου. Έπρεπε, λοιπόν, για να ανακαινίσει και να αφθαρτοποιήσει τον άνθρωπο, να φορέσει ο Λόγος του Θεού την ανθρώπινη σάρκα και να γίνει άνθρωπος, γιατί μόνο έτσι θα μπορούσε να μεταδώσει άμεσα τη σωτηριώδη ενέργειά του στον άνθρωπο[183]. Με την ορθή του διδασκαλία, δίνει έμφαση στην τελειότητα της ανθρώπινης φύσης του Χριστού, εφόσον αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την τελειότητα της σωτηρίας.

[Συνεχίζεται]

[172] Αποκ. 22, 13

[173] «ἐπόμενοι τοίνυν τοῖς θείοις Πατράσιν, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, συμφώνως ἅπαντες ἐκδιδάσκομεν, τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν Θεότητι, καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι. Θεὸν ἀληθῶς, καὶ Ἄνθρωπον ἀληθῶς τὸν αὐτὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, Ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν Θεότητα, καὶ ὁμοούσιον τὸν αὐτὸν ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν, χωρὶς ἁμαρτίας. Πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν Θεότητα, ἐπ’ ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμέρων, τὸν αὐτὸν δι’ ἡμᾶς, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου τῆς Θεοτόκου, κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστόν, Υἱόν, Κύριον, Μονογενῆ, ἐκ δύο φύσεων ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως γνωριζόμενον, οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἔνωσιν, σωζομένης δὲ μᾶλλον τῆς ιδιότητος ἑκατέρας φύσεως, καὶ εἰς ἓν πρόσωπον, καὶ μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης», Ιωάννης Ν. Καρμίρη, *Τα δογματικά και συμβολικά μνημεία της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας*, τ. Α΄, (Αθήνα: χ.ε. 1952), σ. 165

[174] Ιωάννης Δ. Ζηζιούλας, *Μαθήματα Χριστιανικής Δογματικής*, ό.π.

[175] Δημήτριος Στανιλοάε, *Δημιουργία και Δημιουργός*, Περιοδικό *Πεμπτουσία*, τεύχος 26, (Αθήνα: χ.ε., Απρίλιος- Ιούλιος 2008), σ. 146-147

[176] Γεράσιμος Ζαφείρης, *Αι αμβλώσεις και η Ορθόδοξος Εκκλησία, Θέσις και αντιθέσις*, ό.π., σ. 38

[177] Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, *Οδοιπορικό θεολογικής ανθρωπολογίας*, ό.π., σ. 60

[178] Σταύρος Γιαγκάζογλου, *Κοινωνία θεώσεως*, ό.π., σ. 110

[179] Αίρεση η οποία διδάσκει ότι κατά τη σταύρωση έπαθε και η θεϊκή φύση του Ιησού Χριστού.

[180] Γεώργιος Δ. Μαρτζέλος, *Η Χριστολογία του Βασίλειου Σελευκείας και η οικουμενική σημασία της*, (Θεσσαλονίκη: Π.Σ. Πουρναράς, 1999), σ. 39-40

[181] Στο ίδιο, σ. 177

[182] Στο ίδιο, σ. 208

[183] Στο ίδιο, σ. 209